

Dr. Jaroslav Janko:

Zjišťování stavu nezaměstnanosti.

V průběhu hospodářských cyklů dospělo naše hospodářství do krise, jejímž důsledkem jest vysoký počet nezaměstnaných, který jest symptomaticky vyznačen počtem neumístěných uchazečů u zprostředkovatelů práce, jak jej udává statistika trhu práce koncem měsíce ledna číslem 313.511, koncem měsíce února 337.700. Tato statistika se provádí pravidelně podle usnesení výboru Státní rady statistické pro statistiku sociální ze dne 30. listopadu 1922. Počet neumístěných uchazečů je tříděn podle jednotlivých tříd povolání, takže je možno podle tohoto rozdělení posuzovati také situaci jednotlivých odvětví výrobních.

Zjišťování počtu nezaměstnaných jest obtížným úkolem. Podle usnesení II. mezinárodní konference statistiků práce v Ženevě tvoří nejlepší základ statistiky nezaměstnanosti ve státech, kde je zaveden systém obligatorního pojištění pro případ nezaměstnanosti, data, získaná prováděním tohoto systému. Tam, kde není takového systému, nahrazuje statistiku nezaměstnanosti statistika, odvozená veřejnými zprostředkovateli práce. V těch státech, kde není ani této statistiky trhu práce, doporučuje se, aby data o nezaměstnanosti byla získávána u příležitosti sčítání lidu nebo sčítání závodů, po případě speciálními anketami v určitém souboru obyvatelstva.

V Československu máme jednak statistiku podporovaných osob v nezaměstnanosti podle gentského systému, jednak statistiku trhu práce a v ní zahrnutý počet neumístěných uchazečů u zprostředkovatelů práce. Jest známo, že trh práce vyvíjí se v jednotlivých oblastech podle toho, jak hustě se v nich zprostředkovatelný práce vyskytuje. Pozorujeme-li tedy připojený kartogram, který podává obraz o rozdělení počtu neumístěných uchazečů do obvodů jednotlivých okresních úřadů, musíme míti na zřeteli tu okolnost, že v oblastech, kde je síť zprostředkovatelů velmi řídká, jest spojeno hlášení uchazečů s velikými obtížemi a výsledky těmito zprostředkovateli docílené se vztahují jistě především na obvod zprostředkovatelnám blízký. (Na Slovensku je na př. v 79 okresních úřadech toliko 13 zprostředkovatelů práce.) Instituce zprostředkování práce je založena na zásadě dobrovolnosti; výkaz zprostředkovatelný práce uvádí tedy ty osoby, které se u ní dobrovolně o práci přihlásily. Podle zákona o státním příspěvku k podpoře v nezaměstnanosti ze dne 21. července 1921, čís. 267 Sb. z. a n., jest ovšem přiznání státního příspěvku k podpoře v nezaměstnanosti vázáno na průkaz, že se nezaměstnaný marně hlásil o práci u veřejnoprávní zprostředkovatelný práce. Jsou tedy v evidenci veřejných zprostředkovatelů práce všichni nezaměstnaní, kteří mají nárok na státní příspěvek k podpoře v nezaměstnanosti, z ostatních nezaměstnaných pak ti, kteří se na zprostředkovatelný práce dobrovolně obrátili za tím účelem, aby jim byla opatřena práce. Vedle těchto osob pak hlásí se u zprostředkovatelný práce také ti, kteří chtějí pouze změnit své pracovní místo. Při tom třeba míti na zřeteli, že podle instrukcí, platných pro veřejnoprávní zprostředkovatelný práce, platí přihláška po dobu jednoho měsíce. Po uplynutí této lhůty musí zprostředkovatelný práce vypustiti z evidence přihlášku, nebyla-li obnovena. Tedy nezaměstnaní, kteří neobnovili včas záznam u zprostředkovatelný, ačkoliv nenalezli práci, nejsou v počtu neumístěných uchazečů vykazováni. Díváme-li se na čísla, která podává statistika trhu práce, s těchto správných hledisek, pak vidíme její význam a může nám posloužiti k posuzování vý-

POČET NEUMÍSTĚNÝCH UHAZEČŮ V RČS ,
PŘIHLÁŠENÝCH U VEŘEJNOPRÁVNÍCH ZPROSTŘEDKOVATEL

voje hospodářské situace; nelze od ní však žádati nic dalšího, tedy také nikoli absolutní počet nezaměstnaných, určitým způsobem definovaný v jednotlivých oblastech.

Absolutním počtem nezaměstnaných jest rozuměti všechny osoby, jichž pracovní poměr byl zrušen, takže jsou v den sčítání úplně nezaměstnány a nemohou naléztí práci, ač jsou k ní způsobilé. Při posuzování tohoto počtu na podkladě počtu neumístěných uchazečů jsou na závalu okolnosti, které způsobují, že všichni nezaměstnaní se o práci u zprostředkovatelen nehlásí, anebo také, uvažujeme-li obvody jednotlivých okresních úřadů, že se hlásí nezaměstnaní z jednoho okresu u zprostředkovatelen v okrese jiném.

S těmito obtížemi setkal se tedy ministerstvo sociální péče právě v době přirostující se krise, kdy bylo potřebí mimořádných opatření a kdy tedy bylo zvláště důležité, aby byl znám skutečný stav počtu nezaměstnaných osob v obvodech jednotlivých okresních úřadů a nikoliv počet neumístěných uchazečů u zprostředkovatelen práce, již vzhledem k rozličnosti sčítacích jednotek v obou těchto případech.

Ministerstvo sociální péče si proto vyžádalo také hlášení počtu nezaměstnaných od okresních úřadů, která skutečně v některých případech byla mnohem vyšší, než počet neumístěných uchazečů.

Jest ovšem jisto, že počet nezaměstnaných musí býti zjištěn metodicky s hlediska statistického co nejpřesněji, aby zjištěná čísla byla spolehlivá a požívala obecné důvěry. Proto vypracovalo ministerstvo sociální péče do všech podrobností návrh na zjišťování počtu nezaměstnaných prostřednictvím obcí a okresních úřadů, a tím dalo podnět Státnímu úřadu statistickému, aby takové sčítání bylo provedeno. Státní rada statistická přistoupila na tyto podněty ministerstva sociální péče, takže nyní je třeba ještě rozhodnutí ministerstva vnitra a zajistiti součinnost samosprávných korporací. Kromě toho je ještě nutno zaříditi úhradu nákladu spojeného s novým sčítáním nezaměstnaných. Na rozřešení těchto otázek závisí uskutečnění tohoto nového zjišťování počtu nezaměstnaných.

Ministerstvo sociální péče bylo si po celou dobu nynější krise plně vědomo toho, jaké závady v boji proti nezaměstnanosti působí nedostatek statistického zjištění počtu nezaměstnaných a jich rozvržení na jednotlivá odvětví hospodářské činnosti a na jednotlivé kraje státu. To jasně vysvítá z prohlášení ministra sociální péče v rozpočtovém výboru senátu dne 10. prosince 1930, v němž se praví:

»Ministerstvo sociální péče trapně pocítuje právě v nynější těžké chvíli, že nezná přesného počtu nezaměstnaných, který by spočíval na spolehlivých zjištěních, ježto mu tak chybí při provádění všech obranných opatření onen spolehlivý podklad, na němž jedině lze vybudovati obranný plán, vyhovující skutečné potřebě každého jednotlivého nouzového obvodu.

Aby tedy bylo odpomoženo nedostatku spolehlivé statistiky nezaměstnaných, dalo ministerstvo sociální péče Státnímu úřadu statistickému podnět k nové provizorní organizaci sčítání nezaměstnaných, jež má býti postaveno na součinnosti obcí a okresů. Státní rada statistická přistoupila na podněty ministerstva sociální péče. Chybí jen rozhodnutí ministerstva vnitra, bez jehož souhlasu by byla součinnost samosprávných korporací pochybná. Mimo to jest ještě upravití úhradu nákladu, spojeného s novým sčítáním nezaměstnaných. Na rozřešení těchto otázek jest závislo uskutečnění nového zjišťování počtu nezaměstnaných, při němž ministerstvo sociální péče počítá na součinnost obcí a jejich svazů, jakož i všech v úvahu přicházejících státních orgánů, s pochopením prováděnou.

Také na podnět ministerstva sociální péče bylo učiněno opatření ve sčítacím archu pro sčítání lidu, aby byl zjištěn počet nezaměstnaných, takže na tomto podkladě bude možno zjistiti stav nezaměstnanosti ke dni sčítání lidu, jakmile budou výsledky předběžně zpracovány.